

Hỗ trợ người lao động bị ảnh hưởng do đại dịch Covid-19: Kinh nghiệm của một số nước trên thế giới và gợi ý cho Việt Nam

HOÀNG TRIỀU HOA*

Đại dịch Covid-19 bắt đầu ở Trung Quốc vào cuối năm 2019, sau đó lan rộng nhanh ra phạm vi toàn thế giới, đã và đang gây hậu quả nặng nề đến nền kinh tế của nhiều nước. Theo ước tính của Tổ chức Lao động quốc tế (ILO), tính đến tháng 04/2020, đại dịch khiến 2,7 tỷ người lao động (NLD) (chiếm khoảng 81% lực lượng lao động trên toàn thế giới) rơi vào tình trạng giảm giờ làm, giảm thu nhập, thất nghiệp... Để thoát khỏi cuộc khủng hoảng do đại dịch gây ra, bên cạnh khôi phục và phát triển kinh tế, nhiều nước trên thế giới đã đưa ra các chính sách hỗ trợ kịp thời, nhằm giúp NLD giảm bớt khó khăn, ổn định cuộc sống. Bài viết đề cập tới các chính sách hỗ trợ NLD bị ảnh hưởng do đại dịch Covid-19 của Trung Quốc, Singapore, Hàn Quốc, từ đó gợi ý một số chính sách cho Việt Nam.

KINH NGHIỆM TỪ TRUNG QUỐC

Trung Quốc là nơi khởi phát của dịch bệnh Covid-19 và cũng là quốc gia chịu ảnh hưởng nặng nề của đại dịch này. Chỉ trong 2 tháng đầu năm 2020, đã có hơn 5 triệu NLD bị mất việc làm (tương đương 6,2%) và hàng triệu lao động khác bị ảnh hưởng do dịch bệnh.

Từ cuối tháng 01/2020, chính quyền Trung ương, Bộ Nhân lực và An sinh xã hội Trung Quốc, chính quyền địa phương và một số các cơ quan đã công bố một loạt chính sách và biện pháp nhằm hỗ trợ người dân và doanh nghiệp (DN) bị ảnh hưởng bởi dịch Covid-19. Gói hỗ trợ của Chính phủ là 2,6 nghìn tỷ Nhân dân tệ (chiếm khoảng 2,5% GDP) để thực hiện các biện pháp: tăng chi tiêu cho công tác phòng chống dịch bệnh, sản xuất thiết bị y tế, chi bảo hiểm thất nghiệp, hỗ trợ cho NLD nhập cư, giảm thuế và miễn các khoản đóng góp an sinh xã hội (IMF, 2020).

Đối với NLD bị ảnh hưởng do đại dịch, Chính phủ Trung Quốc yêu cầu người sử dụng lao động phải tiếp tục trả thù lao cho NLD trong thời gian họ không thể làm việc do phải điều trị, theo dõi y tế, thực hiện các biện pháp cách ly kiểm dịch, hoặc các biện pháp khẩn cấp khác do Chính phủ quy định.

Do dịch bệnh, các trường học ở Trung Quốc phải đóng cửa, trẻ em nghỉ học không có người chăm sóc, vì cha

mẹ vẫn phải đi làm. Trước tình hình này, chính quyền một số tỉnh ở Trung Quốc, như Bắc Kinh, Liêu Ninh, Thượng Hải đã đưa ra chính sách cho phép NLD được ở nhà chăm sóc con cái, nhưng không bị chấm dứt hợp đồng làm việc và mức lương trong thời gian nghỉ việc này, do người sử dụng lao động và NLD thỏa thuận.

Đối với NLD bị thất nghiệp do ảnh hưởng của đại dịch, Chính phủ Trung Quốc đã có chính sách hỗ trợ thất nghiệp tạm thời. Trong 2 tháng đầu năm 2020 đã có 2,29 triệu NLD nhận được bảo hiểm thất nghiệp từ Chính phủ (Gabriel Crossley, Cheng Leng, 2020). Những NLD bị thất nghiệp không đủ điều kiện để hưởng bảo hiểm thất nghiệp có thể nộp đơn xin hỗ trợ thất nghiệp, với mức trợ cấp thấp hơn mức bảo hiểm thất nghiệp (ILO, 2020a). Chính phủ còn đưa ra chính sách miễn thuế thu nhập cá nhân đối với các khoản tiền thưởng, tiền trợ cấp cho những người ở tuyến đầu chống dịch, đặc biệt là các nhân viên y tế.

Bên cạnh đó, Chính phủ Trung Quốc cũng đã áp dụng chính sách nới rộng chăm

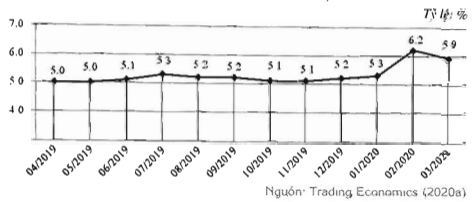
* TS., Trường Đại học Kinh tế, Đại học Quốc gia Hà Nội

sức khỏe toàn diện, nhằm xây dựng một hệ thống y tế để bảo vệ sức khỏe cho người dân. Từ cuối tháng 01/2020, những NLD bị nhiễm Covid-19 tại nơi làm việc được nhận trợ cấp thương tật việc làm (ILO, 2020a).

Cùng với hỗ trợ cho NLD, Chính phủ còn có các chính sách hỗ trợ DN, đặc biệt là các DN vừa và nhỏ để ứng phó với khủng hoảng do dịch bệnh gây ra. Theo đó, Chính phủ đã hỗ trợ về vốn, giảm phí và thuế, đồng thời giãn nợ giúp DN khởi bị phá sản, giúp NLD không mất việc làm do DN vẫn duy trì hoạt động (IMF, 2020). Tính đến cuối tháng 02/2020, khoảng 47% DN ở Trung Quốc đã hoạt động trở lại sau khi dịch bệnh đã được kiểm soát.

Nhìn chung, các chính sách hỗ trợ của Trung Quốc đối với NLD đã được thực hiện một cách kịp thời, giúp NLD, đặc biệt là những lao động bị mất việc làm giảm bớt được khó khăn khi chưa thể quay lại làm việc để có thu nhập. Do được hỗ trợ từ Chính phủ, nhiều NLD đã bắt đầu trở lại làm việc, hay cũng đã tìm được việc làm mới khi dịch bệnh đã được kiểm soát. Chính vì vậy, tỷ lệ thất nghiệp ở Trung Quốc trong tháng 03/2020 đã giảm xuống còn 5,9% (Biểu đồ 1).

BIỂU ĐỒ 1: TỶ LỆ THẤT NGHIỆP Ở TRUNG QUỐC TRONG VÒNG 1 NĂM QUA, TỪ THÁNG 04/2019 ĐẾN THÁNG 03/2020

BẢNG: CHƯƠNG TRÌNH HỖ TRỢ CỦA CHÍNH PHỦ SINGAPORE CHO NLD BỊ MẤT VIỆC LÀM DO COVID-19

Hình thức hỗ trợ	Đối tượng thụ hưởng
Hỗ trợ mỗi tháng 800 Đô la Singapore trong 3 tháng	Công dân Singapore và thường trú nhân từ 16 tuổi trở lên
	Bị thất nghiệp hoặc bị chấm dứt hợp đồng lao động do Covid-19
	Có thu nhập hộ gia đình hàng tháng không vượt quá 10.000 Đô la Singapore/tháng
	Sống dựa vào một tài sản có giá trị hàng năm không vượt quá 21.000 Đô la Singapore
	Không thường xuyên nhận trợ cấp từ quỹ Comcare (kể cả hỗ trợ tạm thời và hỗ trợ ngắn hạn, trung hạn)
	Phải có công việc làm toàn thời gian, bán thời gian hoặc làm nhân viên hợp đồng cho đến khi bị thất nghiệp

Nguồn: Bộ Phát triển gia đình và xã hội, Bộ Nhân lực Singapore, 2020

KINH NGHIỆM TỪ SINGAPORE

Cho đến cuối tháng 04/2020, Singapore được coi là ở dịch lớn nhất Đông Nam Á, với hơn 15.000 ca nhiễm Covid-19, chủ yếu rơi vào nhóm lao động nước ngoài đến từ Ấn Độ, Bangladesh... Để đối phó với đại dịch, Chính phủ Singapore đã ra quy định về việc giãn cách xã hội, ngừng hoạt động tất cả các trường học, cơ quan công sở và các dịch vụ không cần thiết. Việc ngừng các hoạt động trên đồng nghĩa với việc NLD Singapore phải đối mặt với khó khăn rất lớn do không có việc làm, không có thu nhập, hoặc bị cắt giảm lương. Các chuyên gia kinh tế ở Singapore dự kiến tỷ lệ thất nghiệp ở nước này có thể sẽ lên đến hơn 5% trong năm nay, cao hơn tỷ lệ khi bùng phát dịch viêm đường hô hấp SARS vào năm 2003 (4,5%).

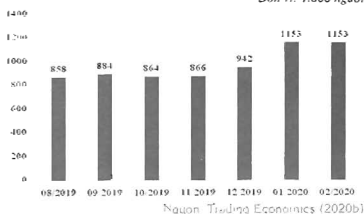
Nhằm ứng phó với đại dịch, Chính phủ Singapore đã triển khai các chương trình hỗ trợ tài chính với số tiền tương đương 55 tỷ Đô la Singapore. Từ tháng 04/2020, Chính phủ hỗ trợ tiền mặt một lần 500 Đô la Singapore cho mỗi người bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh. Đây là một

phần của Quỹ cứu trợ tạm thời, mà người dân Singapore có thu nhập thấp đến trung bình không được hỗ trợ từ Quỹ Comcare (là Quỹ thuộc Bộ Phát triển Gia đình và Xã hội, trợ cấp xã hội cho các cá nhân và gia đình có thu nhập thấp) sẽ có thể nhận được hỗ trợ tại chính ngay lập tức cho chi phí sinh hoạt cơ bản (Charmaine, 2020). Những công dân Singapore đang thất nghiệp do nghỉ việc hoặc bị chấm dứt hợp đồng vì Covid-19 có thể nộp đơn xin trợ cấp từ Bộ Phát triển Gia đình và Xã hội và sẽ được hỗ trợ về tài chính và hỗ trợ công việc trong dài hạn.

Từ ngày 01/05/2020, những người có đủ điều kiện sẽ được nhận mỗi tháng 800 Đô la Singapore trong vòng 3 tháng để trang trải chi phí sinh hoạt. Quỹ hỗ trợ Comcare sẽ xem xét đối với những trường hợp cần phải hỗ trợ trong thời gian dài hơn. Những người nhận hỗ trợ từ Quỹ Comcare sẽ không được nhận từ Chương trình hỗ trợ của Chính phủ Singapore cho NLD bị mất việc làm do ảnh hưởng của dịch Covid-19, vì đã nhận được hỗ trợ toàn diện cho các chi phí sinh hoạt cơ bản, bao gồm: hỗ trợ tiền mặt, hỗ trợ hóa đơn thanh toán cho hộ gia đình và hóa đơn y tế (Bộ Phát triển gia đình và Xã hội, Bộ Nhân lực Singapore, 2020) (Bảng).

Chính phủ Singapore cũng đã đưa ra chương trình hỗ trợ việc làm trị giá 1,3 tỷ Đô la Singapore (tương đương khoảng 890 triệu USD) để giúp các công ty duy trì lao động tại chỗ. Người sử dụng lao động sẽ nhận được một khoản trợ cấp tiền mặt bằng 8% tổng tiền lương hàng tháng của mỗi nhân viên các tháng từ tháng

BIỂU ĐỒ 2: SỐ LAO ĐỘNG BỊ THẤT NGHIỆP Ở HÀN QUỐC
Đơn vị: 1.000 người

10 đến tháng 12 năm trước. Khoản thanh toán cho người sử dụng lao động sẽ được Chính phủ thực hiện vào cuối tháng 07/2020 (ILO, 2020). Chính phủ cũng hỗ trợ về tài chính cho các DN hoạt động thông qua việc giảm thuế thu nhập DN xuống mức 25%. Nhằm giúp các DN có vốn để sản xuất, kinh doanh, Chính phủ đã đẩy mạnh Chương trình cho DN vay vốn và lương vốn tối đa mà các DN có thể vay sẽ được tăng gấp đôi, từ 300.000 Đô la Singapore lên đến 600.000 Đô la Singapore. Điều này có nghĩa rằng, rủi ro mà Chính phủ sẽ phải đối mặt cũng sẽ tăng lên đến 80% so với trước đây, chỉ ở mức 50% đến 70%. Tuy nhiên, điều đó sẽ hỗ trợ được rất nhiều cho các DN để ổn định hoạt động (Tiffany Fumiko Tay, 2020).

Bên cạnh hỗ trợ thu nhập, tài chính cho NLD và DN, Singapore cũng có những sơ hỗ trợ về chi phí y tế cho người dân trong giai đoạn này. Chính phủ đã quyết định thanh toán đầy đủ hóa đơn bệnh viện cho tất cả các bệnh nhân nghi ngờ bị nhiễm bệnh (ILO, 2020).

Như vậy, có thể thấy rằng, Singapore cũng đã có những phản ứng kịp thời để hỗ trợ NLD bị nghỉ việc, không có thu nhập trong thời gian dịch bệnh, người bị bệnh...

KINH NGHIỆM TỪ HÀN QUỐC

Hàn Quốc đang phải đối mặt với sự gia tăng thất nghiệp do đại dịch Covid-19 gây ra. Nếu như vào tháng 08/2019 số người thất nghiệp ở Hàn Quốc là 858 nghìn người (khoảng 3%), thì đến tháng 02/2020 đã tăng nhanh chóng, lên tới 1.153 nghìn người (tăng 34,4%) (tương ứng với 4,1%) (Biểu đồ 2).

Để hỗ trợ kịp thời cho các DN nhằm duy trì việc làm cho NLD, cũng như hỗ trợ trực tiếp cho NLD, đặc biệt là những người có hoàn cảnh khó khăn về kinh tế, giúp họ duy trì sinh kế, Chính phủ Hàn Quốc đã có những biện pháp hỗ trợ kịp thời. Giá trị các khoản hỗ trợ trực tiếp của Chính phủ lên tới 16.000 tỷ Won (khoảng 0,8% GDP), bao gồm các chi phí: chăm sóc sức khỏe, hỗ trợ cho các hộ gia đình, hỗ trợ cho các DN... Đối với NLD và gia đình bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh, Chính phủ Hàn Quốc đã áp dụng chính sách phiếu mua hàng tiêu dùng cho các hộ gia đình có thu nhập thấp và trung

bình. Gói hỗ trợ này là hơn 9 nghìn tỷ Won, trong đó hơn 7 nghìn tỷ Won là từ ngân sách Trung ương, 2 tỷ Won còn lại được tài trợ bởi ngân sách địa phương. Chính phủ Hàn Quốc cho rằng, việc hỗ trợ người dân thông qua hình thức phiếu mua hàng tiêu dùng, một mặt sẽ hỗ trợ người dân giảm bớt khó khăn trong chi tiêu; mặt khác, sẽ kích thích sản xuất phát triển do người dân chi tiêu nhiều hơn. Với gói hỗ trợ này, mỗi hộ gia đình gồm 4 người trong nhóm 70% có mức thu nhập thấp tính từ dưới lên (khoảng 14,8 triệu hộ gia đình) được nhận 1 triệu Won (tương đương khoảng 820 USD). Hộ gia đình có 01 người sẽ được nhận trợ cấp là 400.000 Won (khoảng 330 USD), hộ gia đình 2 người là 600.000 Won (khoảng 490 USD) và hộ gia đình 3 người tương ứng là 800.000 Won (khoảng 650 USD) (Sehhyeong Kim, 2020).

Bên cạnh việc hỗ trợ trực tiếp cho các gia đình, Chính phủ Hàn Quốc còn hỗ trợ cho các DN nhằm duy trì việc làm cho NLD. Chính phủ Hàn Quốc cho rằng, cách hỗ trợ tốt nhất cho NLD trong giai đoạn này là duy trì việc làm cho họ và Chính phủ phải thực hiện mọi biện pháp có thể để giúp các DN giữ lại được nhân viên. Sự hỗ trợ cho DN được thực hiện trước hết đối với DN nhỏ, hộ kinh doanh với gói hỗ trợ lên đến 50 nghìn tỷ Won (khoảng 40,8 tỷ USD). Các DN cũng được giảm các loại thuế phí, như: tiền điện, thuê mặt bằng, phí bảo hiểm... Tổng giá trị của gói cứu trợ khẩn cấp cho các DN của Chính phủ lên đến 100 nghìn tỷ Won (khoảng 81,4 tỷ USD) (IMF, 2020).

Có thể nói, Chính phủ Hàn Quốc đã có các giải pháp ứng phó khẩn cấp để hỗ trợ NLD giúp giảm bớt gánh nặng sinh kế khi phải đối mặt với khó khăn về việc làm, thu nhập trước những ảnh hưởng của đại dịch Covid-19.

MỘT SỐ GỢI Ý CHÍNH SÁCH CHO VIỆT NAM

Đại dịch Covid-19 cũng đã tác động, gây sụt giảm các hoạt động kinh tế và ảnh hưởng không nhỏ đến việc làm, thu nhập của NLD nước ta. Theo số liệu của ILO, ước tính đến cuối quý II/2020, đại dịch này có thể tác động tới sinh kế của 4,6 triệu đến 10,3 triệu lao động mức ta thông qua giảm số giờ làm việc, giảm lương, hoặc mất việc làm (ILO 2020b).

Để hỗ trợ NLD bị ảnh hưởng từ Covid-19, Chính phủ đã đưa ra gói cứu trợ 62.000 tỷ đồng, và dự kiến có khoảng 20 triệu người thuộc 7 nhóm đối tượng thụ hưởng, như: người có công với cách mạng đang hưởng chính sách ưu đãi hàng tháng; đối tượng bảo trợ xã hội; hộ nghèo, hộ cận nghèo; NLD theo chế độ hợp đồng phải tạm hoãn hợp đồng lao động; nghỉ không hưởng lương; NLD bị chấm dứt hợp đồng không đủ điều kiện hưởng bảo hiểm thất nghiệp, NLD tự do, không có giao kết hợp đồng... Đây là biện pháp hỗ trợ trực tiếp của Chính phủ cho NLD để ổn định sinh kế trong thời gian dịch bệnh. Bên cạnh đó, Chính phủ cũng đã có chính sách cho DN vay với lãi suất 0% để trả lương và Ngân hàng Chính sách xã hội sẽ trả trực tiếp vào tài khoản của NLD (Chính phủ, 2020).

Người dân phường Phúc Diễn (Bắc Từ Liêm - Hà Nội) nhận tiền hỗ trợ từ gói cứu trợ 62.000 tỷ đồng của Chính phủ

Bởi ở Việt Nam, chỉ khi các tổ chức chính trị - xã hội cùng vào cuộc mới tạo ra sức mạnh tổng hợp của toàn xã hội cho giải quyết những vấn đề cấp bách này sinh.

Hai là, xác định mục tiêu giữ việc làm và đảm bảo thu nhập cho NLD là hỗ trợ lâu dài và căn cốt đối với NLD. Theo đó, hướng ưu tiên hỗ trợ cần tập trung vào tháo gỡ vướng mắc, tạo điều kiện để duy trì hoạt động của các DN, nhất là đối với DN nhỏ và vừa, nơi có số đông NLD đang làm việc. DN có phát triển mới tạo ra việc làm và thu nhập cho NLD.

Ba là, trong các trường hợp khẩn cấp, Chính phủ cần có cơ chế, chính sách hỗ trợ trực tiếp khuyến khích bằng lương, thưởng đối với NLD đóng góp vào việc kiểm soát tình hình, cũng như giữ an ninh trật tự, an toàn xã hội. Vì đây không chỉ là giải pháp hỗ trợ về an sinh xã hội, mà còn để ghi nhận sự đóng góp và hy sinh của họ cho bình yên của đất nước. □

Có thể thấy rằng, Chính phủ Việt Nam đã có các giải pháp tình thế rất hiệu quả, sử dụng “bàn tay hữu hình” trong ngắn hạn, nhanh nhất hỗ trợ NLD bị ảnh hưởng từ Covid-19. Tuy nhiên, trong dài hạn cần học tập kinh nghiệm của Trung Quốc, Singapore, Hàn Quốc để hoàn thiện hơn các chính sách an sinh xã hội, hỗ trợ hiệu quả hơn cho NLD, cụ thể:

Một là, hình thành “Quỹ hỗ trợ khẩn cấp” cho NLD trong tình huống bất khả kháng như dịch bệnh Covid-19. Quỹ do Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đứng ra kêu gọi thành lập trên cơ sở tự nguyện đóng góp để cùng với Chính phủ hỗ trợ NLD những chi phí sinh hoạt cơ bản trong ngắn hạn và sinh kế cho NLD trong dài hạn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Chính phủ (2020). *Quyết định số 15/2020/QĐ-TTg, ngày 24/4/2020 quy định về việc thực hiện các chính sách hỗ trợ người dân gặp khó khăn do đại dịch Covid-19*
2. ILO (2020b). *Đại dịch Covid-19 với thị trường lao động Việt Nam*
3. Bộ Phát triển gia đình và Xã hội, Bộ Nhân lực Singapore (2020). *Hỗ trợ cho người dân Singapore bị ảnh hưởng bởi Covid-19*
4. Charmaine (2020). *Coronavirus. Lower-to middle-income Singaporeans suffering income loss can apply for aid from April 1*
5. ILO (2020a). *Social protection responses to the Covid-19 crisis. Country responses in Asia and the Pacific*
6. IMF (2020). *Policy Responses to Covid-19*
7. Gabriel Crossley and Cheng Leng (2020). *Coronavirus pandemic to test China's unemployment safety net*
8. Sehhyeong Kim (2020). *Govt To Support Households With Cash Amid Covid-19 Outbreak*
9. Trading Economics (2020a). *China Urban Survey Unemployed Rate*
10. Trading Economics (2020b). *South Korea Unemployment Rate*
11. Tiffany Fumiko Tay (2020). *Singapore Budget 2020: \$4b to help businesses hit by coronavirus outbreak; sectors like tourism, aviation to get tax rebates*